

Prugberger Tamás¹

A jogalkotási akarat és a jogalkotási nyilatkozat ütközése, valamint a joghézag és az analógia kérdése a hatósági/bíróági jogalkalmazásban az európai uniós jogot is érintve²

Absztrakt

A tanulmány elsőként a jogértelmezés és a joghézag, valamint az analógia alkalmazása között fennálló összefüggést vizsgálja, majd áttér a jogértelmezés céljának és módszereinek vizsgálatára, ami addig alkalmazható, míg a tételesjogi hiányosság ilyen módon reparálható. Ha már nem, és hézag áll fenn a tételesjogban, kerül sor az analógia alkalmazására, amely lehet analogia juris és analogia legis. Az utóbbi a jogbiztonság szempontjából előnyösebb. A szerzőnézete szerint valamennyi itt tárgyalt jogintézmény az európai uniós jogot is érintve alkalmazható.

Abstract

The study first examines the relationship between legal interpretation and the legal gap, as well as the application of analogy, then it goes on to the examination of the purpose and methods of legal interpretation, which can be applied as long as the deficiency in the substantive law can be repaired in this way. If it cannot be repaired, and there is a gap in the substantive law, analogy is applied, which can be analogia juris and analogia legis. The latter is preferable from the point of view of legal certainty. According to the author's view, all the legal institutions discussed here can also be applied in relation to the European Union law.

Kulcsszavak: jogértelmezés, kiterjesztő, megszorító jogalkotás, jogalkalmazás, joghézag, joganalógia, törvényi analógia

Keywords: legal interpretation; expanding, restricting legislation; application of law; legal gap; legal analogy

I. A két témakör viszonyulása egymáshoz

Ahogy a jogalkotás és a jogalkalmazás a hatósági/bíróági döntéseken keresztül egymással átjárási kapcsolatban áll, úgy áll kapcsolatban a jognak ez normaalkotási és normaalkalmazási területe a joghézaggal és annak kitöltését jelentő analógiával, azon az alapon, hogy a tételes-jog valamely jogilag releváns kérdésében szabályozási űr, illetőleg hiány áll fenn. Vagyis az anyagi jogi jogforrás, amely nem más, mint a jogi szabályt megalkotó szerv által megfogalmazódott jogilag releváns normatív akarat, miként nyilvánul meg az alaki

¹ DSc. Prof. Emeritus, Miskolci Egyetem

² DOI szám: 10.59558/jesz.2023.3.20

jogforrásban. Az alaki jogforrás ugyanis az a nyilvánosságra hozott normaszöveg, kinyilatkoztatás, amely megjelenik az ország hivatalos közlönyében, valamint az országos főhatóságok (minisztériumok) tárcaközlönyeiben. Lényeges szempont, hogy e folyamat során a jogalkotói akarat és kinyilatkoztatás összhangban álljon a társadalom és egyedeinek azzal a közérkölcseivel, és íratlan együttélési jogi szokásnormáival, ami az idők folyamán az igények és azok változásának folyamatában kialakul és módosul a közfelfogásban. Előfordul, hogy az anyagi jogforrás jogi akarata nem tükröződik jól az alaki jogforrásban és a kettő nem áll összhangban egymással. Ilyenkor kerül sor *jogértelmezésre*, nyelvtani, történeti, logikai és jogrendszer-tani formában. Van *megszorító és kiterjesztő* jogértelmezés is. A megszorítóra legtöbbször akkor kerül sor, ha a jogforrás (anyagi és alaki egyaránt) túlmegy a célján, a kiterjesztőre viszont akkor, ha a hatályban lévő jogi normán túlmegy, de még kiterjesztő jogértelmezéssel ítéletet lehet hozni olyan ügyben, amelyet az életviszonyok bekövetkezett változása miatt csak egy értelmező jogszabály kiterjesztéssel lehet csak korrekt jogi döntést (ítéletet) hozni, egyedi normát megalkotni. Ha pedig erre a jogbiztonság feladásának a veszélye miatt nincsen lehetőség, mert a jogi szabályozatlanság olyan mértékű, vagy pedig a korábban alkalmazható kiterjesztés jogbizonytalansághoz vezetne, akkor kell keresni más területről olyan hasonló jogi szabályt, amelynek alkalmazásával a joghézag miatt nem szabályozott jogterülethez tartozó ügyben egyedi döntést (ítéletet) hozni törvénysértés nélkül lehet.

Így függ össze egymással az anyagi jogforrás, vagyis a jogalkotói akarat a jogalkotói nyilatkozattal, ahol az esetleges összhang hiányát, az ütközést, vagyis a diszkrépanciát jogértelmezéssel lehet feloldani. Ha pedig a tételes jogi hézag olyan nagy, hogy a kiterjesztő jogértelmezés is a jogbizonytalanság veszélyével járna, az adott jogág elveinek egy másik jogág elveivel történő összehasonlítására kerül sor, és ha azok hasonlóak, akkor a hézaghoz hasonló jogviszonyt jelentő más jogági szabályozás alkalmazható. Eörsi Gyula ezt úgy fogalmazta meg, ha két jogág elvei egymáshoz hasonlítanak, és az egyiknél a jogalkalmazás nem talál a döntéshez tételes jogi normát, de a másik jogágnál talál, akkor a joghézag *analogia legis*-sel kitölthető.³ Természetesen ezt megelőzően meg kell vizsgálni, hogy annak a jogágnak az elveivel, vagy azok valamelyikével, ahol a *joghézag* van, kitölthető-e a joghézag. Ugyanis csak akkor indokolt más jogterületen analógiát keresni, ha a hézagos jogterületen az elvek körében erre nincsen mód.

II. Jogértelmezés a nemzeti és az uniós jogi norma ellentmondása és félreérthetősége esetén

A jogszabály, pontosabban a jogforrás értelmezés alapvetően egy olyan jogelméleti kategória, amely a különböző jogesetek hatósági, bírói vagy közigazgatási döntéseit megelőzően jelenik meg. Jellemzője, hogy egyedi jogeseteket általános jogi normák alkalmazásával egyedi döntéshozók, bírák, és hatósági döntéshozásra feljogosított köztisztviselők egyedileg vetnek össze az általános normával annak érdekében, hogy az általános norma alapján egyedi normát alkothassanak. Olyan egyedi normát, amely összhangban áll az egyedi jogesetre vonatkozó tételes-jogilag megfogalmazott általános jogi normával. Abban az esetben, ha nem fedi le teljesen az adott jogeset eldöntéséhez legközelebb álló tételes-jogi általános norma a tényállást, alkalmazza a bíróság/döntéshozó hatóság a jogértelmezés különböző formáit. Attól függően, hogy az általános normaszöveg milyen természetű diszkrépanciában áll a jogesettel, dönti el a bíró, hogy történeti, nyelvtani, logikai és/vagy kiterjesztő-megszorító értelmezést alkalmaz. Nyelvtanira általában akkor kerül sor, ha a jogszabálysöveg túl bonyolult és nehezen érthető. Azt, hogy a jogszabály értelmezésének

³ Eörsi Gyula: A szocialista polgári jog alapproblémái. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1965, p. 13.

szükségessége esetén melyiket alkalmazza a döntést hó, az mindig az adott jogesettől függ. Legtöbbször több jogértelmezési mód együttes alkalmazása az indokolt. A történeti módszer alkalmazására, ha a pl. a felek között létrejött szerződés egy olyan időszakban került akkor érvényes alaki jogforrás alapján, ami ma már nem létezik, vagy másképpen létezik. Pl. egy korábban megkötött tartós birlalati jogviszonyt a felelős őrzés alapján szükség elbírálni.⁴ Történeti és logikai együttes jogértelmezésnek tipikus esete áll fenn a súlyos gondatlansággal elkövetett munkavállalói károkozás, ahol a 2012. évi magyar Munka Törvénykönyv a szándékos károkozással egyezően teljes kártérítést ír elő. A bírói gyakorlat egységes logikai jogértelmezéssel a szándékos károkozáshoz viszonyítva enyhébb elbírárást alkalmaz, amibe bele játszik történetileg az is, hogy a korábbi magyar munkajogi szabályozás és gyakorlat a súlyos gondatlanságot ilyen esetben az átlagos gondatlanságnál szigorúbban, de a szándékosnál enyhébben bírálta el.⁵ Tételes-jogilag nem kimondva, de ez érvényesül a nyugat-európai és a kelet-európai államok munkajogi kártérítési jogában is. Ki nem mondott erkölcsi-természetjogi méltányossági-logikai jogértelmezéssel a legtöbb bíróság a munkáltatónak a munkavállaló irányában korábban fennállt veszélyes üzemi felelősséghez hasonló objektív kártérítési felelősségét az előreláthatóság beiktatásával enyhítő, a munkavállaló kártérítési felelősségét pedig az általában elvárhatóság behozatalával szigorító megoldását méltányossági attitűdű rendszertani és logikai jogértelmezéssel visszaállította a korábbi felelősségi arányokat. Eszerint a bírói gyakorlat latens módon továbbra is figyelembe veszi, hogy a munkáltatónak, mint üzembirtokosnak a kockázata az üzem rendeltetésszerű működése, amiért felelőssége a munkavállalók irányában is veszélyes üzemi felelősségi jellegű, a munkavállaló felelőssége viszont enyhébb elbírárást indokol a károkozási kockázata magas foka miatt. Nyugat-Európa országainak többségében a munkavállalói felelősségenyhítést még az is növeli, hogy a munkáltatónak kármegelőzési és kárenyhítési felelőssége is van az általa működtetett üzem és munkavégzés területén.⁶

A megszorító és a kiterjesztő jogintézmény viszonyáról és alkalmazási indokáról a jogirodalomban Peschka Vilmos abban az összefüggésben értekezik, hogy ha a jogalkotó túlmegy a szabályozás során és indokolatlanul, vagy szükségtelenül tágan, vagy pedig túl szigorúan szabályoz, akkor legtöbbször megszorító jogértelmezéssel „szubszumálja” az eldöntésre váró jogesetre a hozzá legközelebb álló tételes-jogi normát. Ez az eset áll fenn akkor is, ha a jogesethez közel álló tételes-jogi norma bizonyos fokig a társadalmi viszonyok változása miatt részben meghaladottá vált, de még jogértelmezéssel alkalmazható. Abban az esetben viszont, ha akár eredetileg, akár pedig a társadalom gazdaságpolitikai vagy egyéb okok miatt úgy vált bizonyos fokig meghaladottá, hogy már nem tudja teljesen lefedni az általa szabályozott jogviszonytípust és ennek következtében az ide tartozó jogeseteket sem, de még joghézag nem áll fenn, kiterjesztő jogszabály értelmezéssel még helytálló döntés az adott ügyben hozható. Ha viszont a kiterjesztő jogértelmezéssel az adott ügy, vagy ügýtípusok helytálló módon nem dönthetők el, a jogalkalmazás átfordul a joghézag megállapításához és az analógia alkalmazásához.⁷ De erről majd később, csak azt követően, hogy a már az

⁴ Az 1959 előtti birlalat és birlaló, valamint az 1959 utáni felelős őrzés és a felelős őrző közötti párhuzamot ld. Mjt. 445. § Kolosváry Bálint: Birtok és birtokvédelem. In Szladits Károly (szerk.): Magyar magánjog, V. Dologi jog, Grill, Budapest, 1942. p. 57. és 59., valamint 1959. évi Ptk. 196-197. §§ és a hozzá fűzött indokolást, Világhy Miklós – Eörsi Gyula: Magyar polgári jog, I. kötet Tankönyvkiadó, Budapest, 1962, p. 332. között.

⁵ Ld. az 1992-ig hatályban volt 1967. évi II. tv (Mt.) 57. § (2). bek. és 34/1967. Korm. rendelet (Mt.V.) 195. §-át

⁶ Deli Petra Eszter: A munkavállaló általános felelőssége a német és az osztrák modellek jog-összehasonlító intézményrendszerében. PhD értekezés, Szeged, 2013, (3. fejezet német, 4. fejezet osztrák szabályozás) pp. 111-114. (német), és pp. 162-166. (osztrák); továbbá: Nadas György – Prugberger Tamás: Jogkövetkezmények és szankciók a munkával összefüggő jogviszonyok körében. Debreceni Egyetem ÁJK. kiadása, Debrecen, 2019.

⁷ Peschka Vilmos: A jog sajátossága, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988, pp. 146-154.; Uő: Appendix a jog sajátosságához. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó és az MTA. Állam és Jogtudományi Intézet közös kiadása, Budapest, 1992, pp. 60-78. és 144-170.

eddigiek során is a már érintettek alapján fenn áll egy olyan lehetőség is, amikor egy más állam jogrendszerében, vagy az európai uniós jogban található meg az a szabály, amit megfelelő jogértelmezéssel a hazai jogeset elbírálása során alkalmazni lehet.

A XX. század utolsó és a XXI. század első évtizedében a német jogtudomány képviselői túlnyomóan akként vélekedtek, hogy az Európai Unió által kibocsájtott jogforrások – különösen az irányelvek – meglehetősen pontatlanok, amelyeket a nemzeti jogrendszerbe történő átültetés során az összehasonlító módszert is felhasználva pontosítani kell. Ebbe gyakran belejátszik a félre fordítás veszélye, de ilyen probléma fenn nem állása esetén is gyakori, hogy bizonyos mértékig másként értelmezik a szöveget a fordítás során a felek, illetve képviselői, az Európai Bíróság főtanácsnokai, sőt azok a bírák is, akik az Európai Curia, vagy a Tribunal ítélkező tanácsaiban ülnek. Ez által gyakori, hogy mind az adott ügyben eljáró tanácsban szereplő bírák és a főtanácsnokok, valamint az ügyfelek, illetve képviselőik különbözőképpen értelmezik a szöveget részben a pontatlansága miatt, részben pedig a különböző nyelveken történt szövegfordítások miatt. Ilyenkor legtöbb esetben az eljáró tanácsok bírái a szavazati többsége dönti el, hogy melyik jogértelmezés alapján születik meg az ítélet.

Még problematikusabb a helyzet az Európai Unió határozatának (direktívájának), valamint irányelvének a nemzeti jogba történő átültetésénél. Az uniós határozat átültetésénél csupán egy mechanikus automatizmusra kerül sor, mivelhogy a határozat a meghozatal időpontjában automatikusan a nemzeti jog részévé válik. Problémát okoz viszont itt is a nemzeti nyelvre való fordítás, mivel arra az egyes tagállamok különböző nyelvén kerül sor és óhatatlanul fennáll bizonyos eltérés az egyes szövegek tartalmában, illetve a fogalmak értelmezésében a fordítások során. Ez problémát okozhat akkor, amikor tagállamok állnak szemben egymással az Európa Bíróság előtt, mert másként értelmezi a direktíva szövegét a felperesként szereplő állam vagy tagállami polgár, illetve jogalany és másként az alperesi állam illetve a felperessel nem azonos államhoz tartozó uniós polgár, ahol a nemzeti alapeljárásokban eltérő nyelvű szövegértelmezést alkalmaztak a határozathozatal során. Ugyanakkor mind a nemzeti, mind az európai bírósági szövegértelmezés kiinduló alapját az anyagi jogforrásként megalkotott uniós szerv alaki jogforrásként megjelenő hivatalos angol nyelvű szövege lesz a döntő, amelyet a bíróság mechanikus alkalmazás helyett részben vagy teljesen elfogadva, vagy elutasítva a felek jogértelmezését, maga értelmezheti a direktíva szövegét a már leírt értelmezési módozatok figyelembe vételével. Ennek során, ha kiterjesztő jogértelmezést alkalmaz, az már jelzés értékű lehet, hogy joghézag közeli helyzet áll fenn az adott direktíva szabályozási területén.

Áttérve az irányelvek területére, az uniós határozathoz képest annyival bonyolultabb a jogértelmezés mechanizmusa, hogy itt az uniós jognak nem a tagállami jogokba történő automatikus bekerülése következik be, hanem meg kell vizsgálni, hogy az egyes nemzeti – tagállami szabályok mennyiben felelnek meg az irányelvnek, illetve mennyiben térnek el attól. Ha nagy az eltérés olyanképpen, hogy a tagállami szabályozás nem áll összhangban az irányelvvel, akkor a tagállami jogalkotónak a tagállami jogot módosítással, vagy új jogalkotással összhangba kell hozni az irányelv vezérfonalával. Ez azt jelenti, hogy bizonyos keretek között mód van arra, hogy eme eljárás, vagyis az *implementáció* során figyelembe vételre kerüljenek az adott nemzeti jogi sajátosságok. Míg korábban ezek a keretek sokkal tágabbak voltak, újabban az Európai Unió irányelv kibocsájtásra jogosult szervei egyre szűkítik ezeket a kereteket, módosítva a korábbi irányelveket. Ez tapasztalható a fogyasztóvédelmi irányelvek módosításánál, ami legszembe tűnőbb a fogyasztási hitel irányelvi novellájánál.⁸ Ez összhangban áll azzal a nem kívánatos folyamattal, miszerint az Európai Unió a Római Szerződéssel és a Lisszaboni Kartával szemben állva, hatáskörét

⁸ Markus Artz: Integration der Nebengesetze in das BGB. In Martin Schwab (Hrsgb.): Einführung in das neue Schuldrecht. Verlag C. H. Beck, München, 2002, pp. 225-256.

jogellenesen alattomoságból egyre agresszívebbé válva igyekszik bővíteni annak érdekében, hogy az Amerikai Egyesült Államokhoz hasonló Európai Egyesült Államokhoz hasonlóvá váljon a jelenlegi Európai Unió.

Ami az implementációval kapcsolatos jogértelmezési folyamatot illeti, az Európai Unió az angol nyelvű irányelv kibocsátásakor az irányelv szövegébe foglalva kitűzi azt a határidőt, amelyen belül az irányelvet az egyes tagállamoknak implementálniuk, azaz az irányelvvvel összhangban az adott jogterületen jogszabályt alkotni, vagy jogszabályt módosítani szükséges. Ha ezt nem, vagy nem a megadott időben teszi meg az adott tagállam, akkor az Európai Unió köteleességszegési eljárással sújthatja, az Európai Bíróság pedig kártérítésre kötelezheti a károsulttal szemben az implementálást elmulasztó, vagy késve teljesítő államot. Ez állt elő az elhíresült Francovich ügyben, amelyben az Európai Curia az olasz államot végkielégítés megfizetésére kötelezte Francovich és mindazok javára, akik a Francovich ítélet meghozatala előtt együtt perelték be az olasz államot. Az olasz állam ugyanis nem implementálta a csoportos létszámleépítésről szóló irányelvet, amelynek alapján, ha az implementálás megtörtént volna, a Fiat Autógyár bolognai üzemének a leállítása miatt bekövetkezett tömegesen elbocsájtottak végkielégítéshez jutottak volna.⁹ Az implementációnál ugyanúgy, sőt hatványozottabban érvényesülnek az értelmezés körül azok a nehézségek, illetve jelennek meg azok a problémák, amelyek felvázolásra kerültek a direktívánál. Az implementáció esetében ugyanis nemcsak több nyelvi szövegfordításról van szó, amelyből már fennállhatnak eltérések az egyes nyelvek esetében, ugyanakkor az egyes államok jogalkotói különbözőképpen és általában a saját javukra, előnyeikre értelmezik az irányelvi szöveget. Ezért, ha az irányelvek alkalmazásával hasonló ügyek kerülnek közvetlenül vagy tagállami bíróságok általi jogerős elbírálásokat követően az Európai Törvényszékhez (Curia), a legtöbb esetben a felperesi és az alperesi jogértelmezés merőben egymástól eltérő. Ez kívül még további eltérések lehetnek a jogértelmezés során az eljáró bírák között és az ügyben esetleg szereplő főtanácsnok, illetve főtanácsnokok között, amikor jogértelmezéssel kell figyelembe venniük a tagállami és uniós jogot egyaránt. Tipikusan ilyen helyzet állt elő az Európai Curia elé került két ügyben, amelyeknél a Curianak a saját kiküldési irányelveit kellett értelmeznie. A két hasonló ügy egyike a Spijkers ügy, a másik pedig a jóval későbbi Laval ügy volt. A két ügyben a Curia két különböző eredménnyel értelmezte a munkahelyvédelem és a munkaerő szabad vándorlásának, illetve mozgásának egymáshoz fűződő viszonyát. A Spijkers ügyben a jogértelmezésnél a munkahelyek megtartását találta fontosabbnak a munkaerő szabad vándorlásánál, az által, hogy a munkáltatói jogutódlás és ez által a munkaviszony folytonosságának a lehetőségének fenntartása érdekében kiterjesztően értelmezte a cég működésének fennállásához fűződő érdeket abban az esetben is, hogy a tényleges működése leállt, de még a vállalat a cégnyilvántartásból törlésre nem került. A munkavállalók ugyanis ilyen helyzetben is igényelhetik a céget jogutódként átvevőtől, hogy tovább foglalkoztassa őket. Itt a Curia lényegében kiterjesztett jogértelmezéssel élt a munkahelyek megvédését célozva.¹⁰ Ezzel szemben a Laval ügyben ennek ellenkezőjeként a munkaerő szabad vándorlásához fűződő érdeket látta fontosabbnak az Európai Törvényszék, amikor kártérítésre kötelezte a svéd anyacégnél működött munkabeszüntetést szervező szakszervezetet azzal az indokolással, hogy a munkaerő szabad vándorlása a munkahelyvédelemnél fontosabb szempont.¹¹ E két ügyben a munkahelyek védelmét célzó uniós irányelveket érintő jogértelmezések homlok egyenesen eltértek egymástól. Általában azonban némileg egyszerűsíti a helyzetet, hogy az Európai Bíróságnál az egyes tanácsok, illetve bírák mellé rendelt ügyelőkészítő szakértői

⁹ Frankovich and Bonifacio v. Italian Republic 6/90 (1971). ECR I-5357. & Comission v. Italy 91/81 (1982) ECR. 21.33.

¹⁰ Spijkers v. Benedek ECR. 1119. 1986.; 24/86 ECR I. -I-01253/1996

¹¹ Laval eset C-341/05, Ítélet 2007 dec. 18.

személyzet a jogértelmezés terén is ad iránymutatást, amelyet az ítéletet meghozó bíró, vagy tanács általában elfogad.¹²

Az irányelvek, illetve az irányelvek figyelembevételével történő tagállami bíróságok részéről történő megkeresés apján szokott leginkább sor kerülni az európai bírósági jogértelmezésre. Ilyen kúriai jogértelmezés, hogy azoknál a vállalatoknál, amelyek megtakarítás céljából felszámolták területi fiókjaikat, és központosítottak, és ezért azoknak a dolgozóknak, akik a területi fiók közelében laktak és az előtt minden nehézség nélkül be tudtak menni a fiókhoz eligazításra, a központosítást követően pedig a központba kell utazniuk, az Európai Törvényszék kiterjesztő jogértelmezéssel az utazási időt rendes munkaidővé minősítette, mely jogértelmezést a magyar Kúria is elfogadott.¹³ Ugyancsak kiterjesztő jogértelmezéssel mondta ki az Európai Curia, hogy indirekt diszkriminációt követett el a németországi Kaufhaus Áruház azzal, hogy a részmunkaidős eladók órabérét annak érdekében, hogy az így dolgozókat teljes munkaidős foglalkoztatásra ösztönözze, mivel a teljes munkaidős foglalkoztatás a nők számára a gyermekneveléssel és a háztartásvezetéssel kapcsolatos többletfeladatok miatt hátrányos.¹⁴ Megszorító jogértelmezést alkalmazott az Európai Törvényszék akkor is, amikor a Kalenke ügyben megállapította, hogy a nők által alulreprezentált munkahelyeken felvételi előnyben részesülő nők csak abban az esetben élveznek alkalmazási elsőbbséget férfiakkal szemben, ha velük azonos képzettséggel rendelkeznek. A Kalenke ügyben viszont a férfinek lett volna alkalmazási esélye a női jelentkezővel szemben, mert Kalenke úrnak a közgazdasági végzettsége egyetemi szintű volt, míg a hölgy közgazdasági szakfőiskolai képzettséggel rendelkezett.¹⁵ Itt viszont megjegyzésre kíváncsok az, hogy az óta egyre több olyan szakma jelent meg a munkaerőpiacon, ahol a férfiak az alul reprezentáltak (pedagógus, gyógyszerész és egyes jogász pályák), ahol indokolt lenne az irányelvnek a férfiak javára is történő jogértelmezési kiterjesztésével élni.

Néhány gondolattal indokolt szólni arról is, hogy igen sok esetben a magyar munkajog jogharmonizációs módosítása csak képletes. Ilyen az Mt.-nek az európai joggal való összhangba hozás célzatával megalkotott 2022. évi LXXIV.tv., amelyet részletesen kielemeztünk, és számos olyan módosítást találtunk, amely nem egyezik a neki megfelelő irányelvvel, illetve annak szellemiségével. Legkirívóbb e téren a szülői szabadság.¹⁶ Szinte köszönő viszonyban sincs a kiküldési irányelvvel a Munka Törvénykönyvének a külföldi munkavégzésre irányuló szervezésnek, valamint a munkaviszonytól eltérő foglalkoztatás szabályai,¹⁷ és különösen az ezt megelőző 2017 decemberi módosítás óta a többletmunkaidő vállalásának, a munkaidőkeret maximális hosszának, valamint a heti pihenőnap időtartamának a szabályai. Ez utóbbi területén az eddigi magyar jogértelmezést erősen kritizálta a debreceni tábla megkeresésére az Európai Curia, mely kimondta, hogy két külön pihenőidő a napi pihenőidő és a heti pihenőidő és nem lehet az irányelvi 24 +11 órás heti irányelvi

¹² Pokol Béla: Az európai jurisztokrácia, Dialog Campus 2019. III. fejezet; Prugberger Tamás: A jogalkotás és a jogalkalmazás torzulásának világjelensége és az ahhoz vezető okok. In Polgári Szemle, 2019/4-6. szám, pp. 178-190.

¹³ Sipka Péter – Zaccaria Márton Leó: Dolgozik és pihen? A munkaidő fogalmának bővítése az Európai Unió Bíróságának újabb ítélete nyomán, tekintettel a magyar bírói gyakorlatra. In Jogtudományi Közlöny, 2016/9. szám, pp. 449-457.

¹⁴ Kiss György (szerk.): Az európai unió munkajoga. Osiris, Budapest, 2001, pp. 141-144.

¹⁵ Kalenke v. Freie Hansestadt Bremen 450/93 (1995) ECR 600.112—115.197

¹⁶ Prugberger Tamás – Mészáros Melinda: A munka Törvénykönyve 2023. január 1-jén hatályba lépett jogharmonizációs módosításának az elemzése. In Munkajog, 2023/2. szám, pp. 49-55.

¹⁷ Az Mt. 47. §-a alapján külföldi munkára történő munkára küldésnél a magyar Mt.-ben joghézag van, mert nem határozza meg a kiküldés időtartamát. Jogágon (munkajogon) belüli hazai analógia alkalmazása esetén a 2014. § (2). bek.-e jöhetne analógia szempontjából számításba, de ez ellentétben áll a kiküldési irányelv egyszer meghosszabbítható egy éves tartamával, ugyanakkor a munkaszerződéstől eltérő foglalkoztatás 53. §-a az idő rövidsége miatt logikai értelmezés következtében nem jön analógiaként számításba. Európa komfortként ezért egyedül a kiküldési irányelv egyszer hosszabbítható egy éves időtartama jöhet számításba (P.T.)

pihenőidőnél hosszabb, 48 órás pihenőidőbe betudni a napi pihenőidőt.¹⁸ Ezen kívül az is egy magyarországi önkényes irányelv-értelmezés, mely a munkaerő kölcsönzésnél fennálló azt a lehetőséget, miszerint egy kölcsönvevő cég egy kölcsönző céggel öt éves időtartamú kooperációs szerződést köthet kölcsönmunkaerővel történő ellátásra. Ezt a magyar jogalkotás önkényes jogértelmezéssel kiterjesztette akként, hogy ugyanazon kölcsönmunkás öt évig ugyanazon kölcsönbe vevő cégnél foglalkoztatható. A Munka Törvénykönyvének ez a rendelkezése ellenkezik a munkaerő kölcsönzésnél is alkalmazandó kiküldési irányelv ama előírásával, miszerint a kiküldés maximális időtartama egy év, ami azonban a munkaügyi hivatal hozzájárulásával újabb egy évre meghosszabbítható.¹⁹

III. A joghézag és az analógia alkalmazásának mai aktuális kérdései

Ami a joghézagot illeti, a II. Világháború befejeződéséig nem volt ismeretes Magyarországon. Ebbe belejátszott az, hogy a magyar jogrendszer közjogi része, ide értve a rendészeti és a szak közigazgatási jognak, valamint a büntető jognak mind az anyagi, mind pedig az alaki jogi része a szükséges mértékben leszabályozott volt, és ugyanez a helyzet volt jellemző a kereskedelmi jogra is, ide értve a jogi személyiséggel rendelkező és a jogi személyiséggel nem felruházott kereskedelmi társaságokat, valamint a kereskedelmi és váltó jogi ügyleteket.²⁰ A polgári jog területén szintén hasonló volt a helyzet, mivelhogy formálisan, azaz „de iure” a polgári jog valamennyi intézményét a BGB. hatályba lépését megelőző időszakhoz hasonlóan Magyarországon is, részben a római jog recepcióján, részben a városi jogi statutumok, részben a vármegyei önkormányzatok és a vidéki lakosság által kialakított magatartási szabályokon alapuló bírói gyakorlat által rendszerezett szokásjogjogon nyugodott. Ez először átfogó jelleggel rendszerezve a középkori magyar jogot teljesen átfogva Werbőczy Tripartitumában jelent meg nemcsak a felső társadalmi rétegek, hanem az alsóbb társadalmi rétegek szokásjogát is összegyűjtve. „De facto” azonban ez a „Tripartitum” óta tovább fejlődő és fejlesztett bírák alkotta szokásjog (bírói szokásjog) rendszerbe foglalva egy több évtizedig tartó folyamaton keresztül ténylegesen kodifikálásra került írott jogként, amit két polgárjogi törvénykönyv-tervezetet követően az 1928. évi Magánjogi Törvényjavaslat (MJT) elkészülése és vitára bocsájtása zárt le. Mivel az MJT. a korábbi tervezetekhez hasonlóan szintén nem került az Országgyűlés elé elfogadtatásra, a bírói gyakorlat egészen 1961-ig, az 1959. évi IV. tv.-el kihirdetett magyar Polgári Törvénykönyv hatályba lépéséig az ítéleteit formálisan a mindenkor bírói gyakorlatra hivatkozással indokolt, informálisan azonban az MJT. megfelelő szakaszaira alapozta. Ezen kívül a XIX. századi két gyári törvényhozással, valamint az ipartörvénnyel az iparosok, és az iparban működő vállalkozók és dolgozók jogviszonya is a kor színvonalának megfelelően került rendezése. Hogy a XX. századnak majdnem az első feléig nem volt hézag a magyar jogi szabályozás, abba több tényező is bele játszott. Először is az, hogy a fejlett nyugat-európai államoknak, mindenekelőtt Németországnak, Ausztriának, Svájcnak, Franciaországnak és Olaszországnak a gazdasági és gazdaságpolitikai viszonyokkal összhangban álló jogfejlesztési tevékenysége hatással volt a magyar jogtudományra és a

¹⁸ Ezt a problémát elemzi a Munkajog 2023/3. számának négy tanulmánya, u. m. Fodor T. Gábor – Szemenyei Barabás Máté: A napi és heti pihenőidők kiadásának problémái. Kártyás Gábor: Pihenés után is édes a pihenés? Hozzászólás a napi és heti pihenőidő uniós jogi értelmezéséhez, Nemessányi Zoltán: A C-477/21. számú MÁV-START-ítélet EU-Jogi kérdései, Zaccaria Márton Leó: A napi és a heti pihenőidő fogalmi dilemmái az Európai Unió Bíróságának esetjogában – Időszerű kérdések a C-477/21. sz. ítélet alapján.

¹⁹ Ld. a 15. jegyzetet.

²⁰ Ld. Térfy Gyula: Igazságügyi Zsebtörvénytár 3. kiadás, 1936. Hiteljog fő cím alatt: Hiteljog. Kereskedelmi jog, Hiteljog. Váltójog. 1875: XXXVII.tc., 1930:V.tc., 4600/1933. M. E. sz. r., Hiteljog. Kereskedelmi jog, 1930:XXII. tc., Hiteljog. Kartell. 1931:XX. tc., Hiteljog. Váltójog, 1876:XXVII. tc.

jogalkotásra egyaránt.²¹ Ez a szűkebb értelmű polgári jogon túlmenően a tágabb értelmű civilisztikára is jellemző volt, ahol a kereskedelmi és a váltójogi vitákat a felek legtöbb esetben nem a rendes bíróságok elé vitték, hanem a választó bíróságok elé. A választó bírák javaslatára pedig legtöbbször megegyezéssel rendeződtek az ügyek, ahol a választó bírák igen sok esetben a külföldi gyakorlatot vették mintául.

Az 1948-at követő szovjet modell szerint kialakításra kerülő „reál-szocialista” gazdaság-, és társadalom-, valamint jogpolitikai rendszer kiiktatta a többi szovjet érdekszférába került közép-, és kelet-európai országhoz hasonlóan a polgári társadalomban kialakult jogintézmények közül azokat, amelyek a proletárdiktatúra „reálszocialista” társadalmi rendszerében feleslegessé vagy azzal ellentétessé váltak. E jog szimplifikálási és átalakítási folyamat eredményeként már előfordultak joghézagok, amire és amelyek megszüntetési módjára a magyar jogelméletben a már említett módon Eörsi Gyula reagált.²²

Míg a nyugat-európai államok a joghézag kitöltésének módjaként nemcsak a szocialista jogrendszerben elfogadott *törvényi analógiát*, az „*analogia legis*”-t ismerik el, hanem a *jogi analógiát*, az „*analogia iuris*”-t is. Ez azt jelenti, hogy ha nincs valamilyen jogviszony, vagy jogi kérdés nincs az állam jogrendszerében tételes jogilag szabályozva, olyan jogon túli, metajurisztikus norma is alkalmazható, ami csak az eljáró bíró, illetve jogalkalmazó jogtudatában, jogi meggyőződésében létezik. Ez lehet, hogy a társadalmi környezet többségében vagy kisebb részében, a szélesebb körök, valamint a szűkebb elit társadalmi diskurzusában természetjogi normaként vagy erkölcsi normaként létezik, de lehet, hogy csak egyedül az eljáró bíró, hatósági alkalmazott tudatában. Ez a külső behatásokon alapuló jogi meggyőződés, ami ha valamilyen kérdésben nem áll fenn semmiféle bizonyíték, vagy jogilag mérlegelhető támpont, a svájci jog felhatalmazza a bírót, hogy saját lelkiismerete alapján döntsön.

Abból kiindulva, hogy a rendszerváltást követően általános politikai igénnyé vált a posztkommunista államokban a jogrendszer ún. „deregulációja”, amely a nyugat-európai tőkének a közép-, és kelet-európai piacokra történő gyors beáramlását és elfoglalását volt hivatva elősegíteni az állami érdekeltségű vállalatok megvételével és lebontását jelentő privatizációval. Ennek érdekében a dereguláció és a privatizáció, valamint a kapitalista jogrendszer kialakítása során számtalan joghézagot tudatosan állítottak elő a jogalkotók. Csak néhányat megemlítve ilyen, és ami máig is fennáll a magyar jogrendszerben, hogy a magyar csőd-, és felszámolási törvény máig sem ismeri a hitelezők csődindítási lehetőségét, csakis az öncsődöt. Ennek következtében a cég, vagyis az üzembirtokos ki tudja venni a vagyont a vállalatából, máshová, más vállalkozásba helyezve azt és miután ezt megtette, jelenti be a csődöt, amire fel a hitelezők által indított felszámolási eljárás vagyon hiányában egyszerűsítetté válhat, kismemisítve a hitelezőket. A privatizációs törvények nem írták elő, hogy a vállalat személyzetének értékét is be kell venni az eladási árba, miként ez minden nyugati tőkés országban alapkövetelmény, csak azért, hogy a multinacionális nagyvállalatok olcsó vételáron vehessék meg a hazai állami vállalatot.²³ A rendszerváltást követően több

²¹ Habermann György: A munka szervezete és védelme az újabb olasz és német jogalkotásban és a magyar jogban. Magyar Jogi Szemle 1941/9. és 11. sz.; Szladits Károly: A magánjog fogalma, fejlődése és tudománya. In Szladits (szerk.): Magyar Magánjog I. Általános rész, személyi jog. Grill 1938, pp. 9., 11. és 19-20.; Villányi László: Bevezetés: Kötelmi típusok. Vegyes szerződések. In Szladits Károly (szerk.): IV. Kötelmi jog, különös rész. 1-14. (jelentős a külföldi szerzőkre való utalás a jegyzetanyagban); Vincenti Gusztáv: A munka jogviszonyai. In Szladits Károly (szerk.): IV. 500. Ld. a 12. jegyzetet; továbbá Marton Géza: XI. fejezet, Kártérítés jogellenes magatartásból. Az A. pontnál erős a francia jogra történő hivatkozás.

²² Ld. 1. sz. jegyzetet

²³ Lentner Csaba: Ki fizeti meg a privatizációt? In Gazdaság és Társadalom, 1996/3-4. szám; Prugberger Tamás: A jog működésének korlátai Magyarországon a gazdaság globalizált szociál-liberálkapitalista belső és külső környezetében. Gazdaság és Társadalom. 2005/1. 34-49.; Uő: A nyugat-európai és a közép-európai privatizáció jogi rendjéről Prugberger Tamás: A nyugat-európai és a közép-kelet-európai országok privatizációjának jogi

évtizeden keresztül hiányos előírások következtében teljesen joghézagos volt a műemlék felügyelet, az erdészeti felügyelet, az agrárgazdaságot érintő jog, aminek következtében az országba beözönlött multik jogkövetkezmények nélkül műemlékeket bonthattak le, tarvágásokkal erdőket semmisítettek meg, és tudták padlóra tenni a magyar agráriumot és élelmiszeripart, valamint tették tönkre a magyar bank-, és biztosítási rendszert.²⁴ A joghézag alkotásnak ez a folyamata elindult mindjárt a rendszerváltást követően az Antall és Boross konzervatív kormány idején, folytatódott e konzervatív kormányt felváltó bal-liberális Horn kormány idején és újabb lendületet vett a Medgyessy-Gyurcsány-Bajnai balliberális kormányzás során. A FIDESZ-KDNP Orbán vezette egyszer megszakadt, azóta azonban már több mint egy évtizede fennálló folyamatos regnálása alatt tudatos joghézagok a jogalkotás során nem alakultak, sőt a jogpolitika igyekszik betömni a korábbiakat. Más kérdés, hogy nem minden jogalkotásával lehet egyetérteni.²⁵

Joghézag tehát most is van, lehetséges, de nem célzatos. Megszüntetése analógia útján lehetséges. De milyen analógia jöjjön számításba? A tágabb jogi, az *analogia juris*, vagy a szűkebb törvényi, vagyis az *analogia legis*? Az analógia jurisnál szóba jöhet az ún. „természetjogi” elvek, az etikai meggyőződés és a bíró jogi és etikai felfogásának az alkalmazása abban az esetben, ha sehol sem talál a joghelyzet megoldására alkalmas tételesjogi szabály vagy elvi előírást. A svájci Zivilgesetzbuch 4. §-a az ilyen joganalógiára felhatalmazza a bírót.²⁶ Én magam az analógia jurist tartanám szimpatikusabbnak. Ehhez azonban egy lenyugodott jogi és társadalmi környezet szükséges. Ma viszont egy olyan antiszociális, anti-etatista és anarchista külső és belső környezettel kell számolnia, ahol a külső környezet amerikai nyomásra az Európai Uniót használja fel, hogy az országot Európa többi államával együtt az USA-hoz hasonló Európai Egyesült Államokba terelje, politikailag és gazdaságilag függővé téve Amerikától, amiben segítségére van az ezt az irányvonalat kiszolgáló agresszív és gátlástalan belső ellenzék. Ezért a tételes jogi keretek által behatárolt analógia legis mellett foglalok állást a jelenlegi külső és belső bal-liberális környezet miatt. Ugyanakkor azonban kitágítanám az analógia legisnek az Eörsi Gyula általi alkalmazhatóságának a lehetőségét az által, hogy nem csak egy másik jogág, vagy jogterület, illetve jogforrás hasonló szabályát lehessen csak törvényi analógiaként figyelembe venni, hanem ha van a joghézag jogforrásnak egy másik helyén a hézaghoz hasonló szabálya, az is törvényi analógiaként figyelembe vételre kerülhet. Ez a joghézag és az analógia problematikája a nemzeti jogon belül.

Annál fogva azonban, hogy tagjai vagyunk az Európai Uniónak, amely jelenleg huszonegy tagot számlál, felvetődhet, hogy a magyar tételes jogban lévő joghézagot adott esetben ki lehet –e jogsértés nélkül tölteni egy másik tagállam hasonló szabályával, ha nincsen a magyar jogban joghézag kitöltésre alkalmas szabály vagy jogintézmény. A fentiek során már bemutatott évszázadokra visszamenő gyakorlat alapján ennek semmilyen akadályja nincsen. Sőt, ahogy erről már szó esett, a külföldi államok fejlettebb joga került lemásolásra, adaptálásra nemcsak a magyar, hanem a külföldi jogalkotás során egyaránt. Ugyanez történt a jogalkalmazás területén is, ahol a belföldi bíróságok a jogalkalmazás során a joghézagokat nem egyszer a külföldi szabályok és/vagy szokások alkalmazásával hozták meg joghézag

rendezéséről. In Cserba Lajos (szerk.): Ünnepi tanulmányok Gaspárdy László professzor 60. születésnapjára. Novotni Kiadó, Miskolc, 1997, pp. 138-156.

²⁴ Bővebben erről ld. Prugberger Tamás: A jog működésének korlátai Magyarországon a gazdaság globalizált szociál-liberálkapitalista belső és külsőkörnyezetében. In Gazdaság és Társadalom, 2005/1. szám, pp. 29-58.

²⁵ Ez utóbbi megállapítás a munkajogi kódexre vonatkozik. Ld. Prugberger Tamás – Mészáros Melinda: 14. jegyzet, valamint u. ök: Tézisek a munka törvénykönyvének szociális szempontú módosításához. In Magyar Munkajog (E-folyóirat), 2022/2. szám, pp. 1-17.

²⁶ § 4. CGB. Forrás Mádl Ferenc: Magyarország első polgári törvénykönyve (Az 1959. évi Törvény a polgári jogi kodifikáció történetének tükrében. Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, Budapest, 2022, 2. kiadás, p. 71.

esetén a döntéseiket. Felvetődhet azonban még az is, hogy joghézagot ki lehet-e tölteni a nemzeti joggyakorlaton belüli döntés, illetve az ítélet meghozatala során közvetlenül európai uniós normával. Ez rendelet esetében nem jelenthet problémát, mivel az minden európai uniós ország jogrendszerébe automatikusan bekerül. Ezen túlmenően az az egyéb uniós jogforrások, ide értve az irányelvet is, valamint a többi tagállamnak bármely jogszabálya joghézag kitöltésére alkalmasként azért is jöhet számításba a hazai jogban és más európai uniós tagállamban, mert végső soron valamennyi tagállami jogeset legfőbb döntési fóruma az Európai Bíróság és ezen túlmenően valamennyi tagállam pozitív jogának összhangban kell állnia az uniós tételes joggal. Ugyanakkor az uniós jog alkotójától is elvárható, hogy olyan európai jogi normákat alkosson, amelyek megfelelnek Európa sokszínű nemzetekből és nemzetiségekből álló jellegének és ennek, valamint Európa gazdasági, politikai érdekeinek és szociális szempontjainak figyelembe vételével és tiszteletben tartásával alkossa meg az uniós normákat, ide értve a határozatokat, az irányelveket és az ajánlásokat egyaránt. Viszont ennek a fordítottjára is lehetőséget látunk, miszerint az Európai Bíróság is alkalmazhasson „törvényi analógiát” akár a maga alkotta uniós pozitív jogából (határozat és irányelv), akár pedig bármely tagállam joghézag kitöltésére alkalmas tételes jogából.

Ezen a téren azonban komoly problémák állnak fent. Először is abban, hogy az Európai Törvényszék rangon alulinak tartja, hogy döntése során joghézagot töltsön ki valamely tagállam tételes jogi normájával, ha csak nem annak az államnak a tételes jogával, amelynek vagy amely polgárának vagy pedig jogi személyének az ügyét tárgyalja. A másik probléma pedig az, hogy sok esetben vagy az Európai Unió, vagy az egyes államok jogalkotási hibájából nem áll fenn összhang a nemzeti jog, valamint az európai uniós jog között és emiatt keletkezik valamelyik oldalon joghézag. Ez áll fenn Magyarország esetében a munkáltatók szolgáltatásnyújtás érdekében történő kiküldetését szabályozó ma hatályos 96/5. EK. sz. irányelv és a munkaerő kölcsönzést rendező 2006/104. sz. EK ir. elv esetében.

Ami a kiküldetési irányelvet illeti a jelenleg hatályos 96/65. sz. EK. irányelv, amelynek jogelődje a 91/983. sz. EGK. r. elv volt. Ez az irányelv vezette be ideiglenes egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségével az átirányítást, a kiküldetést és a munkavállaló más munkáltató részére történő kölcsönbe adását. Átirányítás esetében a munkáltató a munkavállalóját többnyire helyettesítés végett áthelyezi a központból valamelyik üzemébe, vagy egyik üzeméből a másikba. Ezen kívül átirányítás az is, ha a munkáltató a munkavállalót másik munkakörbe helyezi ideiglenesen át. Kiküldetés esetében a munkáltató a munkavállalóját ingyenesen olyan munkáltatóhoz küldi át dolgozni, amellyel tulajdonosi, vagy gazdasági összefonódásban van, vagy pedig ingyenesen átengedi olyan más munkáltatónak, amelyiknek átmenetileg többletmunkaerőre van szüksége, míg az átengedőnél átmeneti munkaerő felesleg áll fenn. E két kiküldetésnél a munkáltatói utasításadási jog átmegy a fogadó munkáltatóhoz, a munkaviszony azonban jogilag a kiküldőnél áll fenn továbbra is. E két kiküldési forma ingyenes és a polgári jogi haszonkölcsönhöz hasonlít, míg ha a fogadónak a hozzá kiküldött munkavállalóért használati díjat kell fizetni, tulajdonképpen munkaerő bérbe adása áll fenn, amit az irányelv nem munkaerő bérbeadásnak, hanem polgárjogilag teljesen helytelenül szemérmesen munkaerő kölcsönzésnek nevez, e jogviszonyt önálló munkaszerződés-típussá téve a munkaerő kölcsönzésről szóló 2008/104. sz. EK. irányelvvel. A kiküldetésnek ezen kívül van még két másik formája is, amelyiknél az egyik olyan kiküldetés, amelyik a munkáltató egyik telepéről a másikra szól, ami lényegében átirányítás, vagy változó helyre szóló munkaviszony, pl. belső ellenőri munkakör. Ezen kívül előfordul olyan kiküldetés is, amikor a munkáltató másik jogalanyhoz küldi a munkavállalóját, mert eladott vagy bérbe adott számára valamit, aminek használatára, vagy üzemzavar esetén annak kiküszöbölésére a vevőt, vagy a bérlőt be kell tanítani. Tipikusan ez az eset állt fenn akkor, amikor Budapest a kombinó villamosokat a Siemenstől megvásárolta, amelyeknél kezdetben számos üzemzavar jelentkezett. Ezek kijavításának elvégzésére és

elhárításuk betanítására a Siemens Budapestre küldte hat szerelőjét. Valamennyi itt megjelölt egyoldalú munkáltatói ideiglenes munkaviszony-módosítás belföldre és külföldre egyaránt szólhat és nem lehet egy évnél hosszabb, kivételesen azonban egy évvel meghosszabbítható. Mind az elrendelésére, mind a meghosszabbítására azonban csak a munkaügyi hivatal hozzájárulásával kerülhet sor. Az Európai Unió régi tagállamai e két irányelvet ekként implementálták.

A magyar szabályozás azonban ettől homlok egyenesen eltér. Az Mt. 47. §-a ugyanis csak azt írja elő, hogy a munkavállalókat abban az esetben, ha külföldi munkavégzésre küldi ki a munkáltató, a munkaszerződés megkötésénél előírt tájékoztatáson túlmenően mire kell még külön tájékoztatni. Arról azonban egy szóval sem szól, hogy a külföldi munkavégzés nem lehet több, csak maximálisan két év. Ezért a kiküldött magyar munkavállalók zöme csalódottá válik, ha egy, vagy két év után haza küldik. Itt jelentkezik az első joghézag. A másik joghézag az, hogy az egy évvel meghosszabbítható egy éves kiküldetést, átirányítást belföldi viszonylatban nem ismeri a magyar munkajog. Ugyanis az Mt. 53. §-ában szabályozott szerződéstől eltérő foglalkoztatás –ami az irányelvben szereplő átirányításnak és kiküldetésnek felel meg— naptári évenként nem lehet több 44 munkanapnál, vagy 352 óránál. Ez a korábbi magyar szabályozásnál annyival jobb, hogy lerövidítette a kirendeléssel, átirányítással, kiküldetéssel összesen 110 napra lehetőséget adott „szerződéstől eltérő foglalkoztatást”, amelyen belül mind a három nevesített szerződéstől eltérő foglalkoztatás külön-külön 44 napig tathatott. A szerződéstől eltérő foglalkoztatás lerövidített ideje, amely rendszertani jogértelmezés mellett külföldre is szólhat, általában kedvezőbb a munkavállalók számára. Ugyanakkor főleg gazdasági válság idején előfordulhat, hogy a munkáltatónál átmeneti gazdasági krízis miatt le kell építeni munkavállalót. E helyett viszont a munkavállalót szívességi használatba, azaz haszonkölcsönbe adhatja a munkavállalót olyannak, akinél munkaerőhiány van. Ezt a korábbi munkajog két hónapos időtartamra lehetővé is tette. A mostani Mt.-ben ilyenről nincsen szó. Az Mt. megalkotója szerint sehol nem áll fenn joghézag, mert az Mt. felhatalmazza a feleket a szabad megállapodásra, vagyis növelte a diszpozitivitást, amit azonban az erősebb félként megjelenő tud a munkavállaló kárára és a maga javára kihasználni. Ez különösen fenn áll a munkaerő kölcsönzésnél. Az irányelv ugyanis a kölcsönző, vagyis a munkaerőt bérbe adó cég és a kölcsönvevő, vagyis a munkaerőt bérbe vevő munkáltató között létesíthető hosszabb időre szóló együttműködést öt éves időtartamban korlátozta, a magyar Mt. ennek alapján törvénysértő kiterjesztő jogértelmezéssel ötévi maximális időtartamra teszi lehetővé a kölcsönmunkás foglalkoztatását. Összegezve mindezt, ezen a téren óriási a joghézag jellegű diszkrépancia a magyar jog hátrányára, ami csak az irányelv analógiakénti alkalmazásával oldható fel.

IV. Összegző megállapítások

Az eddigi fejtegetések és vizsgálatok azt mutatják, hogy a jogértelmezés ha túlságosan kiterjesztővé, vagy megszorítóvá kell, hogy váljon, vagyis amikor már jogértelmezéssel, annak erőltetetté válása miatt élni nem lehet, mert joghézag ilyen módon már ki nem tölthető, jogi analógiát kell alkalmazni, amely lehet *tételes jogi analógia*, vagyis analógia legis, de lehet *természetjogi, illetve metajurisztikus analógia*, vagyis analógia juris. Megítélésem szerint mind a kettőnek helye van, bár az utóbbival csínján indokolt bánni, nehogy parttalaná és ez által anarchikus jellegűvé váljon. Az analógia a belső nemzeti jogon belül, de más, külső jogi rendszerek átvételével is alkalmazható. Az implementálás intézményével és az uniós normák sajátossága ellenére meg van a lehetőség arra, hogy egy adott állam nemzeti joga mind jogértelmezést, mind analógia legis és az analógia jurist egyaránt az uniós jogból egyaránt alkalmazhasson, ugyanúgy mint uniós tagállam másik uniós állam, valamint nem

uniós állam jogát.

Felhasznált irodalom:

Artz, Markus: Integration der Nebengesetze in das BGB. In Martin Schwab (Hrsg.): Einführung in das neue Schuldrecht. Verlag C. H. Beck, München 2002, pp. 225-256.

Deli Petra Eszter: A munkavállaló általános felelőssége a német és az osztrák modellek jogösszehasonlító intézményrendszerében. PhD. értekezés, Szeged, 2013.

Eörsi Gyula: A szocialista polgári jog alapproblémái. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1965.

Fodor T. Gábor – Szemenyei Barabás Máté: A napi és a heti pihenőidők kiadásának a problémái. In Munkajog, 2023/2. szám, pp. 17-20.

Habermann György: A munka szervezete és védelme az újabb olasz és német jogalkotásban és a magyar jogban. In Magyar Jogi Szemle, 1941/9. pp. 164-171, és 1941/11. szám, pp. 224-231.

Kártyás Gábor: Pihenés után is édes a pihenés? Hozzászólás a napi és heti pihenőidő uniós értelmezéséhez. In Munkajog, 2023/2. szám, pp. 21-24.

Kiss György (szerk.): Az Európai Unió munkajoga. Osiris kiadó, Budapest, 2001.

Kolosváry Bálint: Birtok és Birtokvédelem. In Szladits Károly (szerk.): Magyar magánjog. Dologi jog. V. Grill Kiadó, Budapest, 1942, pp. 55-102.

Lentner Csaba: Ki fizeti meg a privatizációt? In Gazdaság és Társadalom, 1996/3-4. szám, pp. 36-51.

Marton Géza: Kártérítés jogellenes magatartásból [1942]. In Szladits Károly (szerk.): Magyar Magánjog, Kötelmi jog különös rész. IV. Grill K. Budapest, 1938.

Mádl Ferenc: Magyarország első polgári Törvénykönyve – Az 1959. évi törvény a polgári jogi kodifikáció történetének tükrében. Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, Budapest, 2022, 2. kiadás.

Nádas György – Prugberger Tamás: Jogkövetkezmények és szankciók a munkával összefüggő jogviszonyok körében. Debreceni Egyetem ÁJK kiadása, Debrecen, 2019.

Nemessányi Zoltán: A C-477/21. számú MÁV-START-ítélet EU jogi kérdései. In Munkajog, 2023/2. szám, pp. 25-30.

Peschka Vilmos: A jog sajátossága, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988, pp. 146-154.

Peschka Vilmos: Appendix a jog sajátosságához. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó és az MTA. Állam és Jogtudományi Intézet közös kiadása, Budapest, 1992, pp. 60-78. és 144-170.

Pokol Béla: Jurisztokrácia. Dialóg Campus, Budapest, 2019.

Prugberger Tamás: A jog működésének korlátai Magyarországon a gazdaság globalizált szociál-liberálkapitalista belső és külső környezetében. In *Gazdaság és Társadalom* 2005/1. szám, pp. 29-58.

Prugberger Tamás: A nyugat-európai és a közép-kelet-európai országok privatizációjának jogi rendezéséről. In Cserba Lajos (szerk.): *Ünnepi tanulmányok Gaspárdy László professzor 60. születésnapjára*. Novotni Kiadó, Miskolc, 1997, pp. 138-156.

Prugberger Tamás: A jogalkotás és a jogalkalmazás torzulásának világjelensége és az ahhoz vezető okok. In *Polgári Szemle*, 2019/4-6. szám, pp. 178-192.

Prugberger Tamás – Mészáros Melinda: Tézisek a munka törvénykönyvének szociális szempontú módosításához. In *Magyar Munkajog (E-folyóirat)*, 2022/2. szám, pp. 18. https://hllj.hu/letolt/2022_2/M_01_Prugberger_Meszáros_hllj_2022_2.pdf

Prugberger Tamás – Mészáros Melinda: A Munka Törvénykönyve 2023 január 1-jén hatályba lépett jogharmonizációs módosításának az elemzése. In *Munkajog*, 2023/2. szám, pp. 49-55.

Sipka Péter – Zaccaria Márton Leó: Dolgozik és pihen? A munkaidő fogalmának bővítése az Európai Bíróság újabb ítélete nyomán, tekintettel a magyar bíró gyakorlatra. In *Jogtudományi Közlöny*, 2016/9. szám, pp. 446-457.

Szladits Károly: A magánjog fogalma, fejlődése és tudománya. In Szladits Károly (szerk.): *Magyar magánjog általános rész, Személyi jog. III.* Grill Kiadó, Budapest, 1938.

Térffy Gyula: *Igazságügyi Zsebtörvénytár*, Budapest, 1936, 3. kiadás.

Világhy Miklós – Eörsi Gyula: *Magyar polgári jog. I.* Tankönyvkiadó, Budapest, 1962.

Villányi László: Bevezetés, kötelmi típusok. Vegyes szerződések. In Szladits Károly (szerk.): *Kötelmi jog különös rész. IV.* Grill K. Budapest, 1942.

Vincenti Gusztáv: A munka jogviszonyai. In Szladits Károly (szerk.): *Kötelmi jog, különös rész. IV.* Grill K. Budapest, 1942.

Zaccaria Márton Leó: A napi és a heti pihenőidő fogalmi dilemmái az Európai Unió esetjogában – Időszerű kérdések a C-477/21 ítélet alapján. *Munkajog*, 2023/2. szám, pp. 31-38.